

Urpo Kangas

ETUNIMET,
SUKUNIMET JA LAKI

Alma Insights
Helsinki 2026

Juridica-kirjasarjan 35. teos

2., uudistettu painos

Copyright © 2026 Alma Media Finland Oy ja tekijä

Yhteistyössä Juristiliiton Kustannus

Kannen suunnittelu: Lauri Karmila

Taitto: NotePad

ISBN 978-952-14-5486-8

ISBN 978-952-14-5488-2 (verkkokirja)

ISSN 1459-7535

Otavan Kirjapaino Oy, Keuruu 2026

Anna palautetta kirjasta: kustannustoimitus@almainsights.fi

SAATESANAT

”Miten helposti käykään niin, että käsiin osuu puisevia ja jonninjoutavia ja jopa vahingollisia kirjoja, jotka masentavat, hämmentävät ja täyttävät erehdyksellä henkemme sekä turmelevat ja tuhoavat mielemme” kirjoitti viipurilainen *Petrus Johannes Alopaeus* väitöskirjassaan *Huomioita harvinaisista kirjoista*. Alopaeus puolusti teesejään väitöstilaisuudessa, joka järjestettiin Turun kunnianarvoisan filosofisen tiedekunnan luvalla suuressa luentosalissa ”tavanomaiseen aikaan aamupäivällä” kesäkuun 16. päivänä 1791. Alopaeuksen mukaan erityisen turhia olivat ”saksalaisten lainopilliset tutkielmat, jotka olivat typerää ja harkitsematta kompiloituja kirjoja”. Ne olivat hänen mukaansa roskakirjallisuutta, josta ei pitäisi olla kenellekään rahallista hyötyä. Tämä teos ei ole saksalaista lainoppia, eikä se turmele ja tuhoa kenenkään mieltä – ainakaan toivottavasti. Se on kuitenkin selvää, ettei tästä pienestä kirjasta ole rahallista hyötyä sen enempää kustantajalle kuin minulle itsellenikään.

Alopaeus oli laatinut väitöskirjansa *Henrik Gabriel Porthanin* johdolla. Porthan oli arvostettu tiedemies, kaunopuheisuuden professori ja Kuninkaallisen tiedeakatemian jäsen. Hän oli tyyppillinen nimenmuuttajan jälkeläinen. Suvun esi-isä oli viipurilainen kauppias *Kustaa Purtanen*. Porvarin poika Sihvri otti isänsä talosta Porttila sukunimen Porthan.

Sukunimen muuttuminen ei nyt kuitenkaan ole syy, miksi Porthan kannattaa tässä yhteydessä mainita. Syy on toinen. Etu- ja sukunimien historialliset kerrostumat ovat ikkunoita menneisyyteen. Etunimet Petrus, Johannes, Henrik ja Gabriel ovat Suomessa edelleen etuniminä käytössä, kuten ovat myös sukunimet Alopaeus ja Porthan. Nimet muuttuvat hitaasti, nimistössä on mukana vanhoja nimikerrostumia, mutta niiden päälle sedimentoituu jatkuvasti uutta. Tämä laskeumaprosessi on vain kiihtynyt viime vuosikymmeninä. Sen hallitsemiseksi vanha nimilaki oli pakko kumota ja säätää tilalle uusi etu- ja sukunimilaki.

Minulle on kertynyt suhteellisen pitkä kokemus nimioikeuden alalta. Olen toiminut yli kolmekymmentä vuotta nimilautakunnan puheenjohtajana, ja sinä aikana olen saanut olla mukana ratkaisemassa arvioni mukaan noin 25 000 nimiasiaa. Nimenomaan mukana, sillä nimilautakunta on ollut minulle samalla nimioikeuden yliopisto. Jokaisessa lautakunnan kokouksessa, ja niitä on vuosien varrella ollut varmasti 250, olen oppinut lautakunnan jäseniltä aina uutta. Siitä kiitos heille kaikille yhdessä ja erikseen. Nimilautakunnan lakimiesesittelijällä on aina ollut tärkeä rooli lautakunnan työskentelyssä. Viimeksi kulu-neina vuosina esittelijän vaativasta tehtävästä on huolehtinut ihailtavalla tavalla erityisasiantuntija *Joanna Grandell*. Hänen panoksensa oli merkittävä myös etu- ja sukunimilakia valmistelleessa työryhmässä, jota taitavasti luotsasi kohden maalia lainsäädäntöneuvos OTT *Salla Silvola*. Sain myös osallistua tämän työryhmän työskentelyyn ja jos en muuta, opin tekemään kompromisseja.

Vanhentuneen nimilain tilalle oli tärkeää saada uusi etu- ja sukunimilaki, joka on riittävän joustava ja avoin kohtaamaan osittain tuntemattoman tulevaisuuden. Vastasyntyneille lapsille ilmoitetaan vuosittain yli 100 000 etunimeä. Nimiä myös muutetaan ahkerasti. Vuonna 2024 tehtiin lähes 16 000 etu- ja sukunimen muutoshakemusta, joista automaattisesti ratkaistiin 4 622. Etunimen muutoshakemuksia tehtiin samana vuonna 4 482, joista automaattisesti ratkaistiin 1 180. Hakemusten määrä on jatkuvasti kasvussa. Vuodenkierron aikana viranomaiset tekevät yli 110 000 nimiratkaisua. Ne ovat lakiin perustuvia päätöksiä,

ja sen vuoksi etu- ja sukunimilailla sekä sen säännösten tulkinnoilla on päätöksiä tehtäessä keskeinen merkitys.

Tämän teoksen toisen painoksen käsikirjoituksen ovat lukeneet sen eri vaiheissa erityisasiantuntija *Joanna Grandell*, FM *P.T. Kuusiniemi* ja FT *Sirkka Paikkala*. He ovat tehneet lukuisia parannusehdotuksia, jotka olen ottanut kuuliaisesti varteen. Tämä kirja ei kuitenkaan ole nimilautakunnan virallinen kommentaari etu- ja sukunimilaista eikä edusta viranomaisen käsitystä siitä, miten lakia pitäisi tulkita. Tämä on tavanomainen lainopillinen tulkintateos, jonka kannanotoista vastaa viime kädessä kirjoittaja itse.

Nyt julkaistava *Etunimet, sukunimet ja laki* -teoksen toinen painos on varmasti viimeinen nimioikeuden alaan kuuluva teos, jonka kirjoittanut. Se ei kuitenkaan ole ensimmäinen nimioikeudellinen kirjani, jonka OTK *Arja Lappeteläinen* on toimittanut. Hän vastasi jo vuonna 1998 ilmestyneen *Suomen nimioikeus* -teoksen kustannustoimittamisesta. Arjalla on taito toimituksellisin keinoin haastaa kirjoittajat ilmaisemaan sanottavansa selvemmin kuin mitä he ovat tehneet kustantajalle jättämässään käsikirjoituksessa. En ole suinkaan ainoa, joka on saanut nauttia tästä taiturimaisesta tavasta nostaa käsikirjoituksen tasoa monta monituista piirua. Ehkäpä Arjan kunnianhimoisena pyrkimyksenä on ”suomenkielisen tekstin puhdistaminen, yksinkertaistaminen ja kirkastaminen niin että teksti tulee kirkkaaksi ja ymmärrettäväksi, kirjallisesti mielenkiintoiseksi, sellaiseksi että siellä ei ole latteuksia pitkin rivejä.”¹ Jos Alopaeus olisi tiennyt, mitä hyvä kustannustoimittaja voi tehdä lainopilliselle tutkielmalle, hän ei ehkä olisi soimannut sitä niin ankarasti roskakirjallisuudeksi.

Porthaniassa vapunaattona 2026

Urpo Kangas

¹ *Reenpää, Heikki A.*: ”Miksei täällä kukaan lausu runoja?”. Teoksessa *Lindholm, Juhani* (toim.): *Kyltyyri. Leinolaisia reunamerkitöjä*, s. 16.

SISÄLLYS

SAATESANAT	5
LYHENTEET	15
I LUKU VÄESTÖTIETOJÄRJESTELMÄ	17
1 VÄESTÖTIETO YHTEISKUNNAN PERUSTIETONA	19
2 SUOMEEN MUUTTAVIEN HENKILÖIDEN REKISTERÖINTI	29
II LUKU ETUNIMIJÄRJESTELMÄ	35
1 ETUNIMIVELVOITE JA SEN TÄYTTÄMISEN TEHOSTEET	37
1.1 Erilaiset nimijärjestelmät ja nimivelvoite	37
1.2 Etunimen merkitseminen väestötietojärjestelmään	41
1.3 Kehotus nimivelvoitteen täyttämiseksi	44

1.4	Edunvalvojan sijainen ja lapsen etunimi	45
1.5	Väestötietojärjestelmään merkittävältä henkilöltä puuttuva etunimi	46
2	ETUNIMEÄ KOSKEVA RATKAISU	49
2.1	Nimen tallentaminen väestötietojärjestelmään etunimi-ilmoituksen johdosta	49
2.2	Digi- ja väestötietoviraston ratkaisu etunimi-ilmoituksen johdosta	57
2.3	Etunimeä koskevan ilmoituksen tai hakemuksen tutkimatta jättäminen ja hylkääminen	59
2.4	Nimilautakunnan lausunto etunimeä koskevassa asiassa	63
3	ETUNIMEN LAINMUKAISUUS	71
3.1	Etunimien lukumäärä	71
3.2	Etunimen hyväksymisen ehdottomat edellytykset	78
3.2.1	Pahennusta aiheuttava etunimi	78
3.2.2	Haitallinen etunimi	92
3.2.3	Ilmeisen soveltumaton etunimi	101
3.3	Etunimen hyväksymisen harkinnanvaraiset edellytykset	111
3.3.1	Etunimen muoto	111
3.3.2	Etunimen sisältö	125
3.3.3	Etunimen kirjoitusasu	128
3.3.4	Etunimiharkinnan punnintakehikko	135
3.3.5	Samalle sukupuolelle vakiintunut nimi	147
3.3.6	Ilmeisen sukunimityyppinen etunimi	165
3.3.7	Sisarusten ja puolisisarusten eri etunimet	173
3.3.8	Patronyymi ja matronyymi etunimenä	175

3.4	Yhteys vieraaseen valtioon ja vakiintunut etunimikäytäntö	187
3.5	Uskonnollinen tapa	196
3.6	Erityinen syy etunimen hyväksymiselle	200
3.7	Automaattinen päätöksenteko etunimiasioissa	204

III LUKU SUKUNIMIJÄRJESTELMÄ **207**

1 SUKUNIMIVELVOITE JA SEN TÄYTTÄMISEN TEHOSTEET **209**

1.1	Lapsen rekisteröiminen ja sukunimipakko	209
1.2	Sukunimijärjestelmän rakenneosat	220
1.3	Nimiseuraanto lapsen vanhemmilta lapselle	235
1.4	Täyssisarusten sukunimiyhteys	240
1.5	Äidin sukunimi lapsen sukunimenä nimiseuraannon johdosta	245
1.6	Lapsen syntymän ja sukunimi-ilmoituksen välitila	248
1.7	Äitiyskuolema ja lapsen sukunimi	251
1.8	Miehen kuolema ennen lapsen syntymää	253
1.9	Lapselle ilmoitettava sukunimi tai sukunimiyhdistelmä	254
1.10	Yhteys toisen valtion nimikulttuuriin	260
1.11	Adoptio ja lapsen sukunimi	263

2 LAPSEN ETU- TAI SUKUNIMEN MUUTTAMINEN **271**

2.1	Nimen muuttamista koskeva hakemus	271
2.2	Alaikäisen nimen muuttamista koskevat rajoitukset	276
2.3	Kuolleen lapsen sukunimi	284

3	AVIOPUOLISOIDEN SUKUNIMEN MÄÄRÄYTYMISTÄ KOSKEVAT SÄÄNNÖKSET	286
3.1	Sukunimen tai sukunimiyhdistelmän säilyttäminen vihittäessä	286
3.2	Puolisoiden yhteinen sukunimi ja sukunimiyhdistelmä	296
3.3	Puolison sukunimen tai sukunimiyhdistelmään sisältyvän sukunimen ottaminen	310
3.4	Avioliiton esteiden tutkinta ja sukunimiratkaisu	316
3.5	Yhteisen sukunimen tai puolison sukunimen ottaminen avioliiton aikana	322
3.6	Lesken oikeus ottaa entisen puolison sukunimi	324
3.7	Sukunimiyhdistelmästä luopuminen	325
4	SUKUNIMEN MUUTTAMINEN KÄYTÖSSÄ OLEVAKSI SUKUNIMEKSI	328
4.1	Sukunimisuojan ulottuvuudesta	328
4.2	Esivanhemman sukunimeen palaaminen	333
4.3	Vierasperäisen sukunimen kirjoitusasun muuttaminen tai lyhentäminen	358
4.4	Avopuolison sukunimi tai sukunimiyhdistelmä	366
4.5	Hakijan lapsen tai sisaruksen sukunimi tai sukunimiyhdistelmä	373
4.6	Sijaisvanhemman sukunimi tai sukunimiyhdistelmä	376
4.7	Perhesuhteissa tapahtunut muutos	380
4.8	Erityisen painava syy käytössä olevan sukunimen ottamiselle	385

5	UUDISSUKUNIMI	392
5.1	Uudissukunimen ehdottomat edellytykset	392
5.2	Uudissukunimen hyväksymisen harkinnanvaraiset edellytykset	398
5.3	Yleisesti tunnettu ja historiallisesti merkittävä sukunimi	440
5.4	Ilmeisen etunimityyppinen uudissukunimi	442
5.5	Erilleen kirjoitetut nimen osat uudissukunimen esteinä	447
6	SUOJATUT TUNNUKSET	451
6.1	Säätiön nimi	451
6.2	Yhdistyksen tai yhteisön nimi	455
6.3	Rekisteröity toiminimi tai tavaramerkki tai elinkeinotoiminnassa suojattu tunnus	458
6.4	Suojattu taiteilijanimi	467
6.5	Suojattujen tunnusten suojan rajat	472
7	VIERAAN VALTION NIMIKÄYTÄNTÖÖN PERUSTUVA UUDISSUKUNIMI	480
8	USKONNOLLISEEN TAPAAN LIITTYVÄ UUDISSUKUNIMI	488
9	HAETUSTA UUDISSUKUNIMESTÄ TIEDOTTAMINEN	494
10	MUISTUTUS JA SUKUNIMEN MENETTÄMINEN	497
10.1	Varsinainen muistutus	497
10.2	Sukunimen menetetyksi julistaminen	500

11	NIMIASIAN RATKAISEMINEN JA NIMILAUTAKUNNAN LAUSUNTO	508
11.1	Digi- ja väestötietoviraston ratkaisu sukunimiasiassa	508
11.2	Nimilautakunnan lausunto sukunimeä koskevassa asiassa	511

IV LUKU KANSAINVÄLISEN YKSITYISOIKEUDEN ALAAN KUULUVAT SÄÄNNÖKSET

517

1	VIERAASSA VALTIOSSA ANNETUN PÄÄTÖKSEN TUNNUSTAMINEN	519
2	VIERAASSA VALTIOSSA ANNETUN PÄÄTÖKSEN TUNNUSTAMATTA JÄTTÄMINEN	529
3	NIMEN MÄÄRÄYTYMISEEN SOVELLETTAVA LAKI	539
4	SUOMEN VIRANOMAISEN TOIMIVALTA NIMEÄ KOSKEVASSA ASIASSA	545

LIITE

548

Valtioneuvoston nimittämät nimilautakunnan jäsenet, henkilökohtaiset varajäsenet ja nimilautakunnan sihteerit vuosina 1986–2029

LÄHDEKIRJALLISUUS	552
OIKEUSTAPAUSHAKEMISTO	572
ASIAHAKEMISTO	576